

Korte impressie van het debat n.a.v. het verschijnen van het PON-Jaarboek 2009: De jeugd van vandaag, Brabanders van morgen? Koersen op de waarde van talenten.

Stelling 1: Om talent te ontplooiën, heb je tijd nodig om rond te hangen. De hangplek is dan ook de plek waar de gemeente de jongeren kan bereiken

Waarom deze stelling? Rondhangen van jongeren wordt nogal eens als een probleem gezien. Maar is rondhangen niet gewoon iets wat hoort bij opgroeien? Kun je het rondhangen zelfs gebruiken als plek om jongeren te ontmoeten, te horen wat hun idealen zijn en zo daar je beleid op af te stemmen? En biedt die ontmoeting dan ook niet de kans, om te komen tot afspraken over bijvoorbeeld geluidsoverlast? Oftewel: als we (ook terugdenkend aan onze eigen jeugd) rondhangen weer als normaal leren zien, dan kunnen we met de jongeren van vandaag komen tot afspraken over de manier van rondhangen – of toch niet?

Ofschoon we verwacht hadden, dat het gesprek zich vooral zou richten op het fysieke rondhangen, grepen verschillende aanwezigen deze stelling aan om te benadrukken dat jongeren ook digitaal 'hangen'. Zoals één van hen zei: "80% zit op hyves, dat is een plek waar je bijna alle jongeren zou kunnen bereiken." Contact met jongeren, dat is volgens alle aanwezigen belangrijk. Je kunt ze digitaal bereiken (over het hoe moet je dan wel nadenken, anders word je meteen weggeklikt), of op de hangplek. Door daar mee te hangen met de jongeren, houd je de discussie op gang. Een gemeenteraadslid uit Baarle-Nassau vindt dat een hangplek niet per sé een negatieve associatie hoeft te hebben, maar voegt daar aan toe dat wáár die plek is dan wel belangrijk is. Thuis, of bij een (sport)vereniging: daar liggen kansen. Maar "een hangplek op straat zie ik niet zitten."

Een vertegenwoordiger van Scouting zegt het zó: "bij hangplekken praten jongeren met elkaar, en zo leren ze zichzelf kennen, weten wat hun talenten zijn. Daar kunnen we ze bij ondersteunen, maar wees vraaggericht. Wie niet praat met de jeugd, mag niet praten over de jeugd. Hangplek is bij ons heel erg sociaal. Er zijn wat randproblemen, maar dat hangen moet je ze gunnen. Hyves is een nieuw middel, laten we het oude middel, hangen, niet vergeten."

Samenvattende conclusies:

- problemen van een hangplek worden te vaak uitvergroot, hangen hoort er bij
- het is belangrijk dat jongeren samen hangen, om zichzelf beter te leren kennen
- bij een hangplek bereik je jongeren

Stelling 2: We zijn in zekere mate hypocriet, we willen jongeren niet ontwikkelen maar beheersen

Waarom deze stelling? Iedereen die politiek, beleidsmatig of beroepshalve met jongeren bezig is, kan zich vinden in het motto dat minister Rouvoet voor het jeugdbeleid hanteert: Alle kansen voor alle kinderen! Ook ons jaarboek bouwt vanuit het ideaal dat aan dit motto ten grondslag ligt. Maar is de drive achter het jeugdbeleid echt zo realistisch? Of gaat het er eigenlijk vooral om, dat we geen (over) last van jongeren hebben? Kortom: een stelling die uitdaagt tot kritische zelfreflectie!

Eén van de aanwezige jongeren herkent veel in de stelling, als ze zegt “De ouderen hebben altijd het idee ‘hoe moeten we de jongeren aansturen?’” Een ander erkent die observatie, maar relativiseert ook “Dit is iets van alle generaties. Iedere jongere vindt dat hij beheerst wordt door een bepaalde generatie en altijd vinden oudere generaties dat jongeren zich moeten gedragen/aanpassen. Alle jongeren hebben zich weten te redden. Ik vind het niet zo'n issue.”

Een expert met een achtergrond in de zorgwereld ziet in die ‘eeuwige’ spanning oud-jong ook een typisch Nederlands karaktertrekje: “In Nederland hebben we heel veel mogelijkheden om ons te ontwikkelen. Je kunt hier overal voor inschrijven, ontwikkelen op dans, sport, et cetera. Er zit een stukje beheersing bij, maar dat is onderdeel van Nederlandse cultuur. We willen graag de vinger aan de pols houden. We kunnen wel wat losser zijn. Er moet een hangplek zijn voor jongeren.”

Ook anderen wijzen op de positieve intentie om jongeren te ontwikkelen. Door ze te beheersen, zo zou volgens één van hen de onderliggende gedachte zijn, kun je die ontwikkeling versnellen. Wellicht dat een ander de spelende mens (*homo ludens*) als bron voor ontwikkeling van cultuur en samenleving in gedachten had, bij het plaatsen van de volgende observatie: “Het is een spel, balans vinden in ruimte geven, ruimte afpakken, uitdagingen bieden. We zijn rationeel bezig met het vormgeven van opvoedingsstructuren. Er komen steeds weer nieuwe kansen, want er komen steeds andere jeugdigen.”

Samenvattende conclusies:

- jongeren worden in veel gevallen beheerst door ouderen, maar dat is niet per sé slecht
- jongeren hebben zelf ook een grote keuzevrijheid en veel mogelijkheden om zichzelf te ontwikkelen op hun eigen manier
- onbegrip tussen ouderen en jongeren is van alle tijden

Stelling 3: Probleemjongeren horen pas op de tweede plaats te komen

Waarom deze stelling? Het antwoord kan kort zijn: waar het jaarboek pleit voor een focus op talenten, laten we dan ons eigen denken eens provoceren door in een wereld waar het accent zo snel op problemen ligt het ondenkbare onder woorden te brengen.

Verschillende aanwezigen pleiten juist voor een accent op jongeren met (dreigende) problemen. Zo zegt één van hen: "Jeugd die extra hulp nodig heeft, moet op de eerste plaats komen. Jongeren die minder aandacht nodig hebben, moeten ook minder aandacht krijgen. Preventieve inzet moet dienen om zo min mogelijk probleemjongeren te krijgen." De media spelen daar wel een rol bij, want die zetten de probleemjongeren op de eerste plaats. Dat leidt automatisch tot van een lid van de cliëntenraad: "we leven in sensatiegerichte maatschappij, sensatie is nieuwswaarde. Jongere die geen probleem hebben, die kunnen niets met extra geld beginnen. Het is logisch dat het grootste gedeelte van het geld gaat naar jongeren met problemen."

Tegelijkertijd zijn er ook mensen die een andere invalshoek bepleiten. Om te beginnen weg van het begrip 'probleemjongere'. In de woorden van één van de leden van een politieke jongerenorganisatie: "Probleemjongere? Met die term daarmee geef je jongere mensen een bepaalde stempel van 'je bent slecht, je doet niet mee'. Iedereen doet mee, of je nu 1 talent hebt of meerdere talenten. Mensen hebben een bepaalde ondersteuning nodig, alleen die ondersteuning kan in de praktijk wel eens mis gaan. Er zijn meerdere loketten daarvoor, daar moet je sterker op inzetten. Dan krijg je geen wij/zij: goede jongeren of probleemjongeren. In beleid zie je weinig terug dat er goede jongeren zijn. Die 5% probleemjongeren zie je wel terug in beleid."

Geen mens mag op de tweede plaats staan, is een breed gedeelde gedachte. Die extra van belang blijkt, getuige de volgende spreker: "Je bent geen probleemjongere, maar dat word je. Als je probleemjongeren afschrijft, dan zijn ze nog niet weg. Voorkom dat iemand probleemjongere wordt! Door ze af te schrijven ben je kosten niet kwijt. Ze blijven geld kosten. Dit los je ook niet op met preventief beleid van nu."

Tenslotte laat een heel persoonlijke getuigenis zien, hoe ver mensen kunnen komen als ze kans zien (krijgen) om de eigen talenten aan te boren: "Probleemjongeren moet je anders noemen. Het zijn jongeren met probleem. Als je het probleem elke keer gaat benaderen, dan voelt iemand zich ook een probleem. Als je het positief probeert aan te pakken, denk ik dat jongeren het anders op zullen pakken. Ik ben te veel geholpen, te veel begeleid. Waar ik nu sta, dat komt door mezelf. Men moet niet altijd alleen kijken naar problemen, maar kijk naar wat iemand wel kan bereiken."

Samenvattende conclusies

- vooral in de media is aandacht voor probleemjongeren, maar in Nederland wordt er veel geld besteed aan alle kinderen in de vorm van onderwijs en andere voorzieningen.
- scouting ziet 'moeilijkere' jongeren als uitdaging. Als je samen met alle jongeren je beste beentje voorzet, trek je de 'lastige' doelgroep ook mee.
- we moeten meer investeren in het gezinsnetwerk, in plaats van in de jongeren zelf
- accent moet liggen op samenwerking
- spreken over eerste of tweede plek is onethisch, iedereen moet op de eerste plaats
- je moet focussen op talenten
- preventief beleid moet voorkomen dat er probleemjongeren zijn.

Stelling 4: Stelselwijziging is contraproductief

Waarom deze stelling? In de actualiteit van het jeugdbeleid zien we twee rode draden. Enerzijds de ambitie om het Centrum voor Jeugd & Gezin onder regie van de gemeente te ontwikkelen tot een laagdrempelige voorziening, waar ouders, kinderen en jeugdigen met alle grote en kleine vragen terecht kunnen. Anderzijds de ambitie van de Nederlandse gemeenten om de zeggenschap over Bureau Jeugdzorg toevertrouwd te krijgen. Daarmee zouden de gemeenten verantwoordelijk worden voor een voorziening die lijdt onder een negatief imago. Is het wel verstandig om dat te koppelen aan een voorziening die gericht is op laagdrempeligheid en een positieve inzet?

Verschillende aanwezigen herkennen het dilemma dat aan deze stelling ten grondslag ligt. Tegelijkertijd geven ze wel aan, dat samenwerking (los van stelsel-discussies) noodzakelijk is. Daarbij gebruiken ze beelden als “CJG is voorkomen, BJZ is genezen” of “CJG is meer bedoeld als filter, daar kun je terecht om te weten waar je met vragen/problemen terecht kunt.” Ook blijkt, dat er een gevoel van onvrede heerst over (wéér) een stelselwijziging. Gewoon aan het werk gaan, dat zou het motto moeten zijn als we luisteren naar één van de sprekers: “Ophouden met stelselwijzigingen, gewoon aan het werk gaan met de jeugd! Er zijn te weinig mogelijkheden voor ontwikkeling. Afgelopen 20 jaar, waar hebben stelselwijzigingen toe geleid? Stop daar eens mee, ga gewoon 4 jaar aan de slag!”

Overigens lijkt het er ook op, dat op de werkvloer inderdaad gewoon gewerkt wordt. Het is die ‘andere’ wereld die voor onrust zorgt: “Door werkers op alle lagen - indicatie, controle, uitwerking - wordt prima samengewerkt. Alleen op beleids- en politiek niveau worden we tegen elkaar uitgespeeld. Dan komen er weer nieuw richtlijnen, regelgeving. Dit mag je wel, dat mag je niet. En dan ontstaan vooroordelen: ‘BJZ? Daar heb je geen ‘fuck’ aan, wat moet je daar?’ Dat zijn geluiden die ik hoor. Behalve van de mensen waar ik direct mee werk, want die zien dat je er voor staat. Samen gaan we op zoek naar een betere situatie, niet meer niet minder.”

Samenvattende conclusies:

- door het slechte imago van Bureau Jeugdzorg is het beter om BJZ niet te koppelen aan het CJG
- er moet beter samengewerkt worden, dat is iets anders dan samengaan.

Stelling 5: Jeugdbeleid effectiever als er 4 jaar lang geen nieuw beleid wordt gemaakt

Waarom deze stelling? Het antwoord op die vraag kan kort en krachtig zijn: om een stem te geven aan al die professionals die wij in de praktijk ontmoeten. Is daar een betere gelegenheid voor, dan de presentatie van het PON Jaarboek, waar menig bestuurder en beleidsmaker bij aanwezig is? Zijn zij echt 'plaaggeesten', of is het om allerlei redenen nu eenmaal niet mogelijk om 4 jaar lang geen nieuw beleid te maken?

Het pleidooi voor 'rust aan het beleidsfront' wordt zoals verwacht ondersteund, maar ook wel gerelativeerd. Zo brengt iemand naar voren, dat je nieuwe ideeën en ontwikkelingen met deze stelling uitsluit. Wanneer de aanwezigen dieper graven, blijken er twee zaken van belang. De eerste is dat het beleid, om het zo te zeggen, zijn plaats moet kennen: kaders scheppen, maar niet diep inde uitvoering. Dat is het domein van de professional en – zo is het tweede punt – zou je moeten vertrouwen. In de woorden van een wethouder: "Natuurlijk moet er een kader zijn, maar nu wordt beleid vaak vertaald in regels/verantwoording/bureaucratie. We kunnen niet meer werken vanuit vertrouwen. Als we nog meer verantwoordingsregels op het veld af sturen, dan komt samenwerking nooit van de grond."

Een ander laat in een reactie zien, dat het noodzakelijk is om beleid en vertrouwen te combineren: "Tegenover beleid zet je nu professionals en vertrouwen maar die staan volgens mij niet tegenover elkaar. Je maakt samen beleid, samen beslissingen maken. Je hebt slim beleid nodig. Onze wethouder krijgt het vanuit ons beleidskader juist voor elkaar om de professionals ruimte te geven."

Een deskundige van het Adviesbureau voor Jeugdvragestukken K2 brengt de draden van de discussie bij elkaar: "Samenwerking wordt effectiever als je er beleidsmatig niet mee bemoeit. Maar in jeugdbeleid hebben professionals wel kaders nodig van waaruit ze kunnen werken. Binnen 4 jaar moet je wel bij kunnen stellen, je moet op ontwikkelingen kunnen inspringen. Samenwerking kun je niet verbeteren door iets op papier te zetten, dat is beleid, dat is iets anders. Ik denk dat je vertrouwen in elkaar moet hebben, dat staat los van beleid of letters op papier. Je hebt tegelijkertijd wel een kader nodig."

Samenvattende conclusies

- er moeten wel beleidskaders zijn, en die moeten inspelen op actuele gebeurtenissen, maar er moet niet steeds een nieuwe 'vracht' regels over de professionals uitgestrooid worden.
- geen incidentenpolitiek bedrijven
- niet te veel verantwoordingsdoelen stellen

Stelling 6: Ons jeugdbeleid is erop gericht om kopieën te maken van onszelf

Waarom deze stelling? Altijd als je naar een ander kijkt, doe je dat vanuit je eigen referentiekader. Een andere mogelijkheid is er niet, al kun je natuurlijk wel proberen open te staan voor dat wat de ander beweegt (empathie). De vraag die opkwam, is of de klachten over 'de jeugd van tegenwoordig' ook te maken hebben met dat eigen referentiekader. Komt het om dat 'ze' anders zijn dan 'wij'? En is dat dan wellicht op te lossen, door er op te sturen dat ze zich meer gedragen zoals wij dat doen, door te zorgen dat ze op ons gaan lijken? In de context van de boodschap van het jaarboek – koersen op de waarde van talenten – wekt deze gedachtegang trouwens wel de suggestie, dat 'wij' onze talenten optimaal ontplooid hebben, nu 'zij' (de jeugd) nog. Zou iemand brutaal genoeg zijn om die 'eigenwijze' conclusie te trekken?

De stelling wordt onmiddellijk onderschreven met een hartenkreet: "In de wortels van hoe we met kinderen omgaan, zitten we goed fout. Het kind moet al op hele jonge leeftijd voldoen aan eisen die volwassenen vanuit hun wereld op de kinderen projecteren."

Een andere spreker sluit zich daarbij aan, en brengt ook de nadelen naar voren. De wijze waarop hij dat doet, sluit naadloos aan bij de uitwerking die in het jaarboek aan talenten is gegeven door een onderscheid te maken in talenten gericht op welbevinden en talenten gericht op welvaart. "Vanuit de politiek gezien denk ik dat de stelling klopt. Maar vanuit de RIAGG heb ik heel goed gezien wat jonge mensen willen en wat ze niet kunnen. Wat ze van de andere generatie overnemen. Dat zie je pas over 20 jaar. Ze moeten kunnen experimenteren, anders verlies je creativiteit in de maatschappij. Beleid gemaakt door de ouderen kan remmend werken als ze zich niet voldoende laten inspireren door de jongeren."

Het laatste deel van deze opmerking wijst ook de weg naar een mogelijke oplossing: betrek jongeren bij de ontwikkeling en uitvoering van jeugdbeleid. Die noodzaak wordt onderstreept door sprekers die op verschillende manieren naar voren brengen dat jongeren te weinig worden gehoord. Dat is nog niet gemakkelijk, zo blijkt echter ook. Bovendien wordt de vraag opgeworpen, of de jongeren die nu wel worden betrokken, ook voor alle jongeren spreken.

Last, but not least is er de observatie, dat het hier gaat om een algemeen menselijk 'gebrek': "mensen kijken vanuit eigen referentiekader. Het is moeilijk als je geen jongere meer bent om uit dat referentiekader te kijken" en "het is logisch als mensen kijken naar hoe zij vroeger leefden, om beleid te maken." Kortom, het zou zo maar kunnen dat de jeugd van vandaag, als ze de Brabanders van morgen geworden zijn, druk bezig is met het maken van kopieën van zichzelf....

Samenvattende conclusies

- jongeren worden beheerst door ouderen
- als je jongeren vraagt om input, moet je daar ook daadwerkelijk iets mee doen
- niet alle jongeren hebben behoefte om bij beleid betrokken te worden